

**Konkurs przedmiotowy z języka polskiego
dla uczniów szkół podstawowych
12 kwietnia 2021r. – zawody III stopnia**

Informacje dla ucznia

- W teście znajdziesz różne typy zadań. W zadaniu z czterema odpowiedziami wybierz tylko jedną z nich. Zaznacz w dowolny, ale czytelny sposób każdą wybraną odpowiedź. Jeśli się pomylisz, błąd otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.
- Rozwiązania pozostałych zadań zapisz starannie w wyznaczonych miejscach.
- Czas pracy z testem wynosi 90 minut.
- Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane.

Powodzenia!

Tekst I.

Język to nie tylko zbiór wyrazów oraz reguł łączenia tych wyrazów w zdania. Język to także połączenia wyrazowe stałe (nienaruszalne) oraz łączliwe (w nich użycie wyrazów zależy od kontekstu). Frazeologizmy stanowią ważną część zasobu leksykalnego języka. W stałych połączeniach i zwrotach metaforycznych, w przysłowiach i sentencjach, a więc w zasobie frazeologicznym języka, odbija się jak w zwierciadle kultura i cywilizacja danej społeczności. Frazeologizmy czynią język żywym, barwnym, bardziej obrazowym.

Wiele błędów zamykających się w obrębie zdania dotyczy właśnie frazeologii. Polegają one głównie na niewłaściwym doborze składników związku frazeologicznego. Stałe związki frazeologiczne mają charakter przenośny, np. *skoczyć po rozum do głowy*, *rozpływać się we łzach*. Użycie przenośne związku rozszerza zakres jego zastosowania, tym samym zwiększając liczbę jego odcieni znaczeniowych. Stałymi związkami są również idiomy*, np. *spiec raka*, *nabić w butelkę*, przysłowia i wszystkie przysłowiowe wyrażenia.

Rodowód związków frazeologicznych jest różnorodny. Stare konstrukcje są językowym znakiem rolniczej kultury naszego narodu, potwierdzeniem silnych związków człowieka z naturą: *nie wywołuj wilka z lasu*, *wyrwać się jak filip z konopi*. Niektóre nawiązują do pracy i codziennych zajęć człowieka: *trafiła kosa na kamień*. Naturalny kalendarz przyrodniczy z rytmem świąt kościelnych spajały natomiast konstrukcje typu *od świętej Anki zimne wieczory i ranki*. Znakiem kultury chrześcijańskiej są przede wszystkim frazeologizmy związane z Biblią, takie jak: *wdowi grosz*, *rzucić perły przed wieprze*, *salomonowy wyrok*. Obficie w naszej frazeologii reprezentowana jest także mitologia, świat antyczny i starożytny: *syzyfowe prace*, *pyrrusowe zwycięstwo*, *puszka Pandory*. Również we współczesnej polszczyźnie nie brakuje pomysłów, które zaczynają funkcjonować jako stałe połączenia wyrazowe.

W stałych związkach frazeologicznych nie można dowolnie wymieniać składników, ich kolejności i form gramatycznych.

Oprac. na podstawie: J. Miodek, *ABC polszczyzny*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2000 r.

* idiom – «wyraz, wyrażenie, zwrot właściwe danemu językowi»

1. Na podstawie tekstu lub swojej wiedzy wyjaśnij, co to jest stały związek frazeologiczny. (0-1)

.....
.....

2. Jakie źródła pochodzenia związków frazeologicznych zostały wskazane w tekście? (0-1)

.....
.....
.....

3. Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedzi spośród oznaczonych literami A i B, a następnie C i D. (0-1)

Związek frazeologiczny *rzucić perły przed wieprze* pochodzi z A/B i oznacza: C/D.

- A. mitologii   C. ofiarować rzecz wartościową komuś, kto tego nie doceni.
B. Biblii   D. dawać coś cennego komuś, kto na to zasługuje.

4. Na podstawie tekstu napisz, co jest przyczyną popełniania błędów frazeologicznych. (0-1)

.....
.....

5. Wskaż podmiot i orzeczenie w poniższym zdaniu. Nazwij ich rodzaje. (0-2)

Również we współczesnej polszczyźnie nie brakuje pomysłów.

– podmiot – ....., ...

– orzeczenie – ....., ...

6. Jaki proces fonetyczny zachodzi w wyrazie *wieprze*? (0-1)

- A. upodobnienie postępowe
B. upodobnienie wsteczne
C. uproszczenie grupy spółgłoskowej
D. utrata dźwięczności w wygłosie

7. Nazwij części mowy występujące w związku frazeologicznym: *rozpływać się we łzach*. (0-2)

.....
.....
.....
.....

8. Wypisz z tekstu imiesłów przymiotnikowy bierny. (0-1)

.....

9. Uzupełnij tabelę, wpisując frazeologizm związany z liczbami lub jego znaczenie. (0-2)

związek frazeologiczny	znaczenie
dziesiąta woda po kisielu	.....
.....	mówić niedorzeczności, rzeczy bez sensu

10. Popraw błędy językowe w poniższych zdaniach. (0-2)

- A. Ja bynajmniej wiem, jak to zrobić.
.....
- B. Wypił zachłannie półtora szklanki wody.
.....
- C. Ona robi wszystko po najmniejszej linii oporu.
.....

11. Zapisz trzy związki frazeologiczne, w których występuje rzeczownik *pies*. Wyjaśnij znaczenie każdego z nich. (0-3)

- 1. .... – .....
- 2. .... – .....
- 3. .... – .....

12. Dokończ poniższe wypowiedzenia w taki sposób, aby udowodnić, że rozumiesz znaczenie użytych w nich frazeologizmów. (0-3)

- A. Mój kolega okazał się w gorącej wodzie kąpany, gdyż .....
- B. To już musztarda po obiedzie, ponieważ .....
- C. Wyrządziłeś mu niedźwiedzią przysługę, bo .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing or drawing.

